

SISTEMATSKI PRIKUPLJENA I ZNANSTVENO OBRAĐENA GRAĐA NA FAKULTETIMA - POTENCIJALNE MUZEJSKE ZBIRKE

Biserka Radanović-Gužvica

Goran Gužvica

Hrvatski prirodoslovni muzej i

Zavod za biologiju

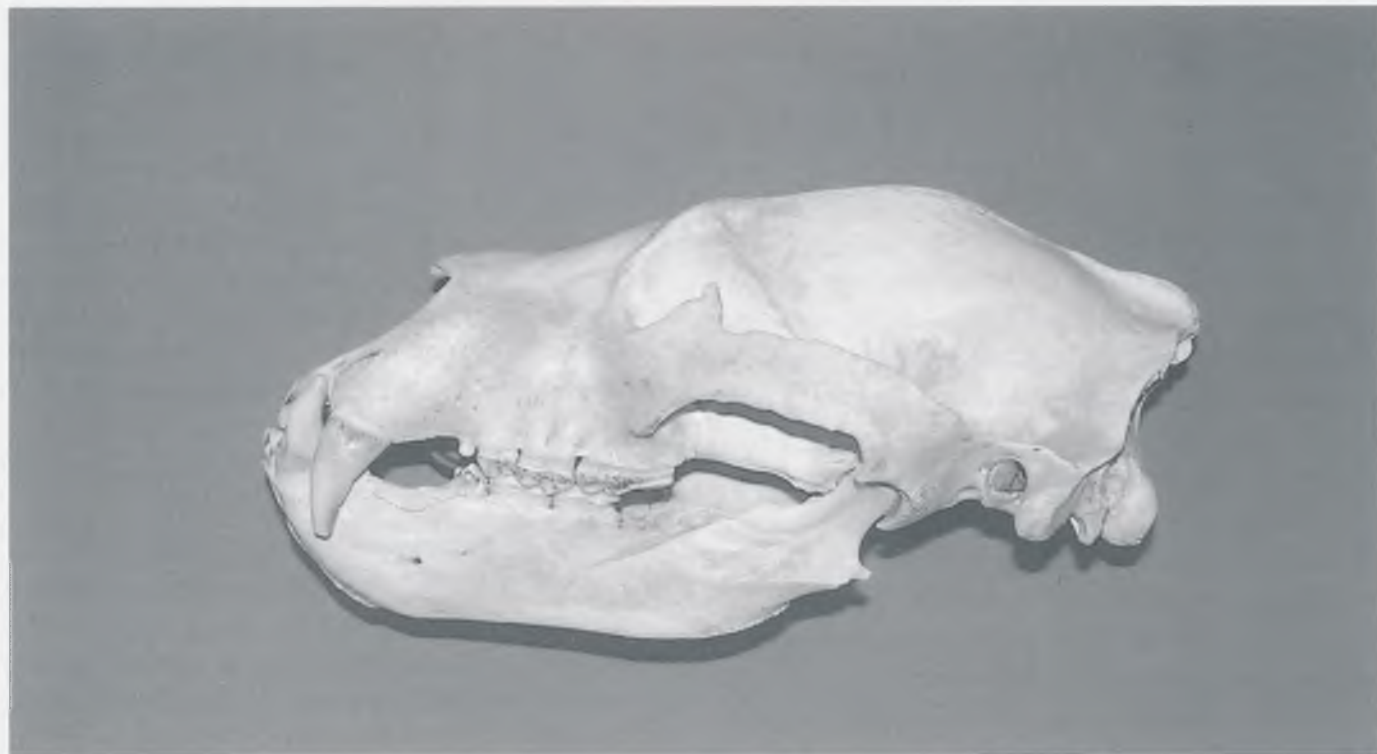
Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Zagreb

Nerijetki su sveučilišni profesori koji pored nastavnog rada provode opsežna znanstvena istraživanja. U svojim težnjama da riješe neku problematiku koja predstavlja temelj njihove uže specijalnosti, oni daju svoj doprinos spoznaji znanstvene istine kao općeljudskog dobra. Njihove spoznaje često su rezultat višegodišnjeg požrtvovnog rada i od neprocjenjivog su značenja. Osim znanstvene spoznaje, često iza takvog rada ostaje i znanstveno obrađena građa koja zaslužuje posebnu pažnju i zahtijeva brižno čuvanje. Kao prirodoslovci ovom ćemo se prilikom ograničiti na područje prirodoslovlja, iako vjerujemo da slična problematika postoji i u mnogim drugim znanstvenim područjima.

Znanstveni rad prirodoslovca započinje terenskim istraživanjima, jer priroda se ne može razumjeti samo iz knjiga, već se priroda mora razumjeti i iz prirode. Prirodoslovac "odabere" neko uže područje prirodoslovlja koje će vrlo vjerojatno proučavati veći dio, ako ne i čitav svoj radni vijek. Bilo da je "odabrao" neku skupinu ili vrstu životinja ili biljaka, neko geološko razdoblje ili fenomen, neku skupinu ili vrstu minerala ili stijena, najprije će morati dobro upoznati lokalitete na kojima će provoditi svoja terenska istraživanja. Poslije toga slijedi sistematsko prikupljanje uzoraka na kojima će provoditi razne analize, kako bi znanstveno obradio prikupljenu građu. Nakon znanstvene obrade građe prirodoslovac će izvoditi zaključke, utvrditi jedan novi djelić u mozaiku globalne znanstvene istine i kao kruna svega dolazi objavljivanje znanstvenog djela. Nakon svega nameće nam se pitanje: Što se događa sa sistematski prikupljenom i znanstveno obrađenom građom?

Na fakultetima postoje brojne zbirke prirodoslovne građe koje su skupili sveučilišni profesori tijekom višegodišnjih znanstvenih istraživanja. Te zbirke predstavljaju izuzetno vrijedne materijalne dokaze u znanstvenom smislu, ali njihova obrađenost s muzeološkog gledišta (sistemizacija, dokumentiranje, inventarizacija, čuvanje na primjeren način i u primjerenom prostoru) varira od fakulteta do fakulteta, od zavoda do zavoda, te osim o raspoloživim sredstvima, isključivo ovisi o entuzijazmu pojedinaca. Nerijetko se događa da profesor brine o svojoj zbirci sve dok ne ode u mirovinu, a potom zbirka pada u zaborav i

Lubanja smeđeg medvjeda (Ursus arctos), Gorski kotar - uzorak iz osteološke zbirke Zavoda za biologiju Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

njezina sudbina postaje neizvjesna. Znanstvenici koji se bave drugim područjima, vrlo često ne mogu sagledati vrijednost takvih zbirki. U nekim slučajevima takve se zbirke doniraju Hrvatskom prirodoslovnom muzeju u Zagrebu, koji i sam ima problema sa smještajem građe. Ako fakultet može osigurati primjeren prostor, idealno rješenje za takve zbirke bilo bi da one ostanu na fakultetu, te da se u suradnji s Hrvatskim prirodoslovnim muzejom u Zagrebu, kao matičnom ustanovom za sve prirodoslovne muzeje i zbirke u Hrvatskoj, izvrši pregled i sistematizacija zbirke i dokumentacije, te da se educira i osposobi potreban broj stručnih osoba koje bi brinule o jednoj ili više srodnih zbirki na muzejski način. Kao što brigu o fakultetskim bibliotekama vode stručnjaci - bibliotekari, tako bi i o fakultetskim zbirkama trebali brigu voditi stručnjaci - kustosi. Jedan od brojnih primjera je i osteološka zbirka Zavoda za biologiju, Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Tijekom 17 godina znanstvenog istraživanja velikih predatora Hrvatske u okviru znanstveno - istraživačkih projekata Ministarstva znanosti i tehnologije br. 053026, National Geographic Society, Euronatur i dr., prikupljena je bogata osteološka zbirka kralješnjaka, a posebno velikih zvijeri. Većina prikupljene osteološke građe pripada trima autohtonim zvijerima Hrvatske - medvjedu, vuku i risu zastupljenim s više od 6000 skeletnih elemenata. Posebna vrijednost ove zbirke je osteološka građa koja pripada vuku i risu, životinjama zaštićenim Zakonom o zaštiti prirode, čiji se dijelovi tijela smiju prikupljati samo u znanstvene svrhe za koje postoji odobrenje Državne uprave za zaštitu prirode i okoliša. Osim osteološke građe koja pripada velikim predatorima, u zbirci su zastupljeni i skeletni elementi drugih kralješnjaka (ježa, zeca, vjeverice, zerdava, lisice, divlje mačke, šumske sove, pingvina, bjeloglavog supa, deve, antilope i još mnogih drugih autohtonih i egzotičnih životinjskih vrsta). Osim skeletnih elemenata recentnih kralješnjaka, navedena zbirka sadržava 1211 dijelova kostura subfosilnih i fosilnih životinja Hrvatske, skupljenih tijekom istraživanja pleistocenskih lokaliteta, a posebno špilje Vinice. Uz opisanu osteološku građu pohranjenu na Zavodu za biologiju Veterinarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu postoji cjelovita dokumentacija odnosno baza podataka koja sadržava informacije o mjestu i datumu nalaza, spolu i dobi jedinke, uzroku smrti, te rezultate izvršenih analiza za recentne jedinice, te oznake lokaliteta, sloja i kvadranta za subfosilne i fosilne jedinice zbirke. Osteološka zbirka autohtonih velikih predatora, prikupljena i pohranjena na Zavodu za biologiju Veterinarskog fakulteta u Zagrebu, je najbogatija i najcjelovitija zbirka te vrste u Hrvatskoj. Tradicionalno se zbirkama toga tipa u većim europskim gradovima posvećuje posebna pozornost, te one uz brojne druge institucije i manifestacije daju značajan doprinos predstavljanju

kako prirodne tako i kulturne baštine kao dijela nacionalnog blaga. Primjeri za to su osteološke zbirke u Münchenu, Marseillu, Beču, Parizu i dr. Ova vrlo vrijedna zbirka zaslužuje da bude sistematizirana i predstavljena po ugledu na poznate europske osteološke zbirke.

Summary:

Systematically collected and scientifically catalogued material in colleges - potential museum collections

Colleges hold numerous collections of natural history material that has been gathered by university professors during years of scientific research. These collections represent exceptionally valuable material evidence in the scientific sense, but their museological treatment (systematisation, documentation, and adequate storage in proper storerooms) varies from one college to another and from one institute to another, and it is exclusively dependent on an individual's enthusiasm. It is frequently the case that a professor will take care of his collection until he retires, and the collection is then forgotten and its fate is uncertain. Scientists who deal with other fields of expertise frequently cannot fathom the value of these collections. In some cases these collections are donated to the Croatian Natural History Museum in Zagreb, an institution which already has problems with housing its holdings. If a college can ensure adequate rooms, the ideal solution for these collections would be to keep them in colleges and to have the Croatian Natural History Museum, as the central institution for all natural history museums and collections in Croatia, carry out a revision and systematisation of collections and documentation, as well as to educate and train the necessary number of professionals who would take care of one or more similar collections in a way that this is done in museums. In the same way that college libraries are run by professional librarians, professional curators should care for college collections.